

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2010, sp. zn. Cpjn 203/2007, ECLI:CZ:NS:2010:CPJN.203.2007.1

Číslo: 49/2010

Právní věta: I. Odvolací soud, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se řízení končí nebo po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé, zruší v rozsahu napadeném odvoláním také rozhodnutí soudu prvního stupně. Současně rozhodne o nákladech řízení. II. Soud prvního stupně, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání včasých námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, zruší v rozsahu napadeném námitkami také směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení. Obdobně platí, že odvolací soud který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj poté, co soud prvního stupně na základě včasých námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu rozhodl rozsudkem o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti a poté, co proti takovému rozsudku bylo podáno včasné a přípustné odvolání, zruší v dotčeném rozsahu nejen rozsudek soudu prvního stupně, nýbrž i směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.05.2010

Spisová značka: Cpjn 203/2007

Číslo rozhodnutí: 49

Číslo sešitu: 5-6

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Řízení u odvolacího soudu, Směnečný a šekový platební rozkaz, Zastavení řízení

Předpisy: § 111 odst. 3 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Cpjn 203/2007

S t a n o v i s k o

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. dubna 2010 k výkladu ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, o zastavení řízení po jeho přerušení.

Nejvyšší soud České republiky, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o

změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], zjistil z pravomocných rozhodnutí odvolacích soudů, že soudy postupují rozdílně při výkladu ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), o zastavení řízení po jeho přerušení, Soudy se neshodují v názoru na to, jaký vliv má marné uplynutí této lhůty (bez podání návrhu na pokračování v řízení) na nepravomocná rozhodnutí o věci samé, jež byla v řízení vydána před jeho přerušením.

Po vyhodnocení předložených pravomocných rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů v těchto věcech následující stanovisko:

- 1. Odvolací soud, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se řízení končí, nebo po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé, zruší v rozsahu napadeném odvoláním také rozhodnutí soudu prvního stupně. Současně rozhodne o nákladech řízení.**
- 2. Soud prvního stupně, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání včasných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, zruší v rozsahu napadeném námitkami také směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení.**

Obdobně platí, že odvolací soud který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj poté, co soud prvního stupně na základě včasných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu rozhodl rozsudkem o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti, a poté, co proti takovému rozsudku bylo podáno včasné a přípustné odvolání, zruší v dotčeném rozsahu nejen rozsudek soudu prvního stupně, nýbrž i směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení.

Podle ustanovení § 110 o. s. ř., jestliže to účastníci shodně navrhnou nebo jestliže se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání anebo jestliže to alespoň jeden z účastníků navrhne a ostatní se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání, soud řízení přeruší, jestliže se to nepříčí účelu řízení. Jde-li o řízení o rozvod, přeruší soud v těchto případech řízení vždy (odstavec 1). Jestliže účastníci souhlasí s provedením mimosoudního smířčího nebo mediačního jednání a s tím, aby si soud mohl od osoby nebo zařízení, které má mimosoudní jednání provádět, vyžadovat informace o průběhu jednání, soud řízení přeruší, jestliže se to nepříčí účelu řízení. Soud současně může stanovit podmínky pro další trvání přerušení řízení, zejména stanovit účastníkům povinnost informovat soud o průběhu a výsledku mimosoudního smířčího nebo mediačního jednání. Tato povinnost se nevztahuje na poskytování informací o skutečnostech, které vzešly při mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání najevo a které se neprojeví na výsledku tohoto jednání (odstavec 2).

Dle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř., jestliže je řízení přerušeno podle § 110, pokračuje v něm soud na návrh po uplynutí tří měsíců. Jestliže je řízení přerušeno podle § 110 odst. 2, soud s ohledem na povahu daného řízení pravidelně zjišťuje stav mimosoudního jednání. S výjimkou řízení o rozvod může soud na návrh a v případech podle § 110 odst. 2 i bez návrhu pokračovat v řízení i před uplynutím této lhůty, jsou-li pro to závažné důvody. Není-li návrh na pokračování v řízení podán do jednoho roku, soud řízení zastaví.

Při zastavení řízení podle ustanovení 111 odst. 3 o. s. ř. nepanuje mezi obecnými soudy shoda v posouzení otázky, jaký vliv má marné uplynutí této lhůty na nepravomocná rozhodnutí o věci samé, jež byla v řízení vydána před jeho přerušením.

Tak např. Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 26. července 2007, sp. zn. 3 Cmo 132/2004 poté, co v řízení o odvolání proti rozsudku krajského soudu ve sporu vyvolaném konkursem na shodný návrh účastníků přikročil k přerušení řízení, po marném uplynutí lhůty jednoho roku (bez podání návrhu na pokračování v řízení), počítané od právní moci usnesení o přerušení řízení, zrušil rozsudek Krajského soudu a řízení zastavil jako celek. Shodně postupoval v obdobné situaci (jako odvolací soud) také v Krajský soud v Českých Budějovicích (ve věci sp. zn. 5 Co 1508/2006), Krajský soud v Ostravě (ve věci sp. zn. 57 Co 401/2004), Krajský soud v Praze (ve věci sp. zn. 23 Co 206/2005) a Krajský soud v Hradci Králové (ve věci sp. zn. 22 Co 100/2001). Všechna rozhodnutí odvolacích soudů v označených věcech se opírají o užití § 111 odst. 3 o. s. ř., přičemž v posledním z nich je výslovně řečeno, že vzhledem k tomu, že rozsudek okresního soudu nenabyl právní moci, musel odvolací soud při zastavení řízení postupovat analogicky jako při zpětvzetí žaloby před odvolacím soudem a rozsudek okresního soudu, napadený odvoláním, zrušit.

Oproti tomu ve věcech vedených u něj pod sp. zn. 23 Co 354/97 a 20 Co 295/98 postupoval Krajský soud v Hradci Králové (jako soud odvolací) tak, že po marném uplynutí lhůty, ve které mohl být podán návrh na pokračování v řízení, které bylo přerušeno po podání odvolání proti rozsudku okresního soudu, zastavil pouze odvolací řízení (aniž se vyslovil k povaze účinků, jež tento postup vyvolá vůči odvoláním napadeným částem rozsudku okresního soudu). Týmž postup zvolil (jako soud odvolací) také Krajský soud v Českých Budějovicích ve věci vedené u něj pod sp. zn. 22 Co 499/2006 (i v tomto případě se tak stalo bez bližšího zdůvodnění vazeb na rozsudek okresního soudu).

Zvláštní odchylky se dále projevují v postupu obecných soudů tam, kde soud podle § 110 o. s. ř. přeruší řízení v době po podání námitek žalovaného proti směnečnému platebnímu rozkazu. Tak ve věci sp. zn. 4 Cmo 67/2005 Vrchní soud v Olomouci usnesením z 15. března 2005 potvrdil usnesení, jímž Krajský soud v Ostravě po marném uplynutí lhůty, ve které mohl být podán návrh na pokračování v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, zrušil směnečný platební rozkaz a řízení zastavil jako celek, vycházející z toho, že se vždy přerušuje řízení jako celek a že není důvodu postupovat jinak než v situaci, kdy by k přerušení řízení došlo po vydání rozsudku soudu prvního stupně (v odvolacím řízení).

Oproti tomu jiný senát téhož odvolacího soudu usnesením z 20. prosince 2006, sp. zn. 9 Cmo 160/2006, potvrdil usnesení, jímž Krajský soud v Ostravě po marném uplynutí lhůty, ve které mohl být podán návrh na pokračování v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, zastavil pouze „řízení o námitkách“ a směnečný platební rozkaz nezrušil. Podle odvolacího soudu takový postup vychází ze zákonné úpravy zkráceného směnečného řízení obsaženého v § 175 odst. 1 o. s. ř., z povahy směnečného platebního rozkazu, jakož i funkce námitek. Odvolací soud dovozuje, že námitky plní ve vztahu k „námitkovému“ řízení stejnou funkci jako žaloba ve sporném řízení, když zahajují druhou fázi směnečného řízení, jež se liší svým předmětem. Soud v „námitkovém“ řízení nerozhoduje přímo o uplatněném nároku na zaplacení směnky (o něm již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem) a při podaných námitkách jen posuzuje, zda, případně v jakém rozsahu, ponechá směnečný platební rozkaz v platnosti. Z nečinnosti účastníků v řízení přerušeném po podání námitek tak lze dovodit pouze jejich nezájem na posouzení důvodnosti námitek, uzavírá odvolací soud.

K takto nastoleným otázkám Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že všechna rozhodnutí, jež sloužila jako podklad pro zaujetí stanoviska, jednotně vycházejí z toho, že skutečností rozhodnou pro počátek běhu jednorozhodnutí lhůty, po jejímž uplynutí lze řízení přerušené podle § 110 o. s. ř. zastavit, je právní moc usnesení o přerušení řízení. V posouzení této otázky byla ostatně soudní praxe již usměrněna (sjednocena) rozhodnutím (usnesením) Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. května 2007, sp. zn. [21 Co 233/2007](#), uveřejněným pod číslem 47/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou, podle níž jednorozhodnutí lhůta uvedená v § 111 odst. 3 o. s. ř. začíná běžet až

od právní moci usnesení o přerušení řízení, a nikoliv již od jeho vykonatelnosti. Z tohoto závěru (jež považuje za správný a který nemá důvod jakkoli měnit či doplňovat) vychází při posouzení dalších aspektů ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř. v rámci níže podaného výkladu i Nejvyšší soud.

Účelem přerušení řízení podle § 110 o. s. ř. (tzv. klid řízení) je poskytnout účastníkům řízení čas a možnost k tomu, aby si své vztahy tam, kde to připouští povaha věci, vyřešili mimosoudně.

Jak se podává i z výše označených soudních rozhodnutí, soudní praxe je jednotná v názoru, že ustanovení § 110 a § 111 o. s. ř. lze (ve shodě s § 211 o. s. ř. přiměřeně) aplikovat také v průběhu odvolacího řízení. To plyne i z úpravy obsažené v § 216 odst. 3 o. s. ř., která tím, že pro odvolací řízení výslovně vylučuje jako důvod pro přerušení řízení to, že se účastníci nebo některý z nich nedostaví k jednání u odvolacího soudu, současně potvrzuje, že až na popsanou výjimku se úprava tzv. klidu řízení prosadí i v odvolacím řízení.

Úskalí, jež s sebou nese přiměřené užití úpravy obsažené v § 111 odst. 3 o. s. ř. na řízení přerušena (podle § 110 o. s. ř.) až při projednávání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se řízení končí (např. usnesení o zastavení řízení nebo usnesení o odmítnutí žaloby), nebo proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé (např. konečným, částečným nebo mezitímním rozsudkem), rozebírá i literatura. Tak např. v díle Handl, V. – Rubeš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha 1985, I. díl, str. 520, se k dané problematice uvádí, že dojde-li k zastavení řízení podle § 111 odst. 3 o. s. ř. u odvolacího soudu, předchozí řízení ani rozhodnutí soudu prvního stupně nezaniká, ovšem rozhodnutí napadené odvoláním nenabude právní moci. Zastavení řízení je zde totiž důsledkem nezájmu účastníků na řešení věci soudem, nikoli snad důsledkem jejich projevu, že se podrobují rozhodnutí soudu prvního stupně. Takový projev by mohli v odvolacím řízení provést tím, že by vzali zpět své odvolání (§ 207 odst. 2 o. s. ř.). Tato argumentace pak ústí v závěr, podle kterého se doporučuje, aby v zájmu právní jistoty odvolací soud v usnesení, kterým zastavuje řízení (rozuměj podle § 111 odst. 3 o. s. ř.), též zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně analogicky jako při zpětvzetí návrhu na zahájení řízení před odvolacím soudem. Obdobně se pak v díle Drápal, L. – Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, I. díl, § 1 až 200za, str. 761, uvádí, že zastavuje-li řízení odvolací soud, zruší též v rozsahu napadeném odvoláním rozhodnutí soudu prvního stupně.

Pro zodpovězení otázky, zda při zastavení řízení (podle § 111 odst. 3 o. s. ř.) přerušeno (až) odvolacím soudem po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se řízení končí nebo po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé, má odvolací soud zrušit také odvoláním napadené rozhodnutí soudu prvního stupně, je podle přesvědčení Nejvyššího soudu určující suspenzivní účinek podaného odvolání projevující se (prostřednictvím úpravy obsažené v § 206 odst. 1 o. s. ř.) odložením právní moci napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně (u rozhodnutí, jež nejsou předběžně vykonatelná, se suspenzivní účinek podaného odvolání projeví i odložením jejich vykonatelnosti).

Brání-li tzv. klid řízení vyvolaný jeho přerušením v odvolacím řízení tomu, aby rozhodnutí soudu prvního stupně nabylo právní moci, pak rozhodnutí o zastavení řízení nemůže přivodit pro některého z těchto účastníků méně příznivé důsledky než jsou ty, jež nastaly v důsledku přerušení řízení. Pouhé zastavení „odvolacího“ řízení by pro odvolatele takovou změnou k horšímu nepochybně bylo, neboť právní mocí usnesení o zastavení „odvolacího“ řízení by pominuly suspenzivní účinky podaného odvolání a u odvoláním napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně by se projevíly účinky, které s právní mocí soudního rozhodnutí pojí úprava obsažená v § 159a o. s. ř. U rozhodnutí, které lze vykonat, by se takový odvolatel nepochybně ocitl také v ohrožení možným výkonem rozhodnutí nebo jeho exekucí. Usnesením o zastavení řízení podle § 111 odst. 3 o. s. ř. se přitom pouze navenek deklaruje zákonem předjímaný a nečinnost účastníků po dobu delší jednoho roku osvědčený předpoklad, že účastníci ztratili zájem na soudním projednání své věci

Na tomto základě lze uzavřít, že odvolací soud, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se řízení končí nebo po podání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé, zruší v rozsahu napadeném odvoláním také rozhodnutí soudu prvního stupně. Současně rozhodne o nákladech řízení.

Pro úplnost zbývá dodat (z podaného výkladu plyne), že postup podle § 110 o. s. ř. nemá v odvolacím řízení místo (řízení nesmí být přerušeno) a úvahy o následné aplikaci § 111 odst. 3 o. s. ř. se neprosadí, je-li odvolání podáno někým, kdo k němu není oprávněn, je-li opožděné nebo směřuje-li proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné. V takovém případě totiž vůbec nenastal suspenzivní účinek odvolání (srov. opět § 206 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 218 a § 218a o. s. ř.).

Problematika směnečného řízení přerušeno po podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu vybočuje z rámce obecných úvah o důsledcích přerušení řízení v průběhu odvolacího řízení především tím, že - jak se opět shodují obě výše citovaná díla (u prvního z nich srov. str. 776, u druhého pak srov. II. díl, § 201 až 376, str. 1650) - podáním včasných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nastávají sice suspenzivní účinky tohoto opravného prostředku (odkládá se tím v rozsahu dotčeném námitkami právní moc i vykonatelnost směnečného platebního rozkazu), nikoli však jeho účinky devolutivní (o námitkách rozhoduje soud prvního stupně, který vydal směnečný platební rozkaz). Jinak je ovšem postavení žalobce, který uspěl s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu, po podání námitek žalovaným srovnatelné s postavením žalobce poté, co žalovaný podal odvolání proti žalobě vyhovujícímu rozsudku soudu prvního stupně. V době tzv. klidu řízení založeného po podání námitek přerušeno řízení podle § 110 o. s. ř. však nelze směnečný platební rozkaz vykonat (není vykonatelný) a odkládá se i jeho právní moc (směnečné řízení není pravomocně skončeno).

Výše citované usnesení Vrchního soudu v Olomouci ve věci sp. zn. 9 Cmo 160/2006 je tedy argumentačně nepřesné, dovozuje-li se v něm, že z nečinnosti účastníků ve směnečném řízení přerušeno po podání námitek lze dovést pouze jejich nezájem na posouzení důvodnosti námitek. Z nečinnosti žalobce lze totiž na základě týchž východisek bez obtíží dovést také jeho nezájem na tom, zda vůbec, případně kdy, nabude směnečný platební rozkaz právní moci a zda vůbec, případně kdy, se stane vykonatelným.

Přitom literatura (srov. opět první z výše citovaných děl, str. 776 a druhé, I. díl, § 1 až 200za, str. 1177) a soudní praxe (jež takto jednotně postupuje) nepochybuje ani o tom, že v době po vydání směnečného platebního rozkazu a po podání včasných námitek proti němu může žalobce vzít návrh na vydání směnečného platebního rozkazu účinně zpět. Jinak řečeno, analogie se zpětvzetím žaloby, jež v prostředí odvolacího řízení spoluutvářela podobu názorů na postup odvolacího soudu, který rozhoduje o zastavení řízení podle § 111 odst. 3 o. s. ř., je plně možná i ve směnečném řízení. Způsob, jímž soud prvního stupně rozhoduje o podaných námitkách (tak, že směnečný platební rozkaz zruší nebo jej ponechá v platnosti), není pro vyznění těchto závěrů určující (srovnatelnou paralelu lze vést o potvrzujícím nebo měnícím rozhodnutí odvolacího soudu v jiných typech řízení).

Na tomto základě Nejvyšší soud ke druhé z rozebíraných otázek uzavírá, že soud prvního stupně, který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj po podání včasných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, zruší v rozsahu napadeném námitkami také směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení.

Obdobně platí, že odvolací soud který podle § 111 odst. 3 o. s. ř. rozhoduje o zastavení řízení přerušeno u něj poté, co soud prvního stupně na základě včasných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu rozhodl rozsudkem o tom, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti, a poté, co proti takovému rozsudku bylo podáno včasné a přípustné odvolání, zruší v dotčeném

rozsahu nejen rozsudek soudu prvního stupně, nýbrž i směnečný platební rozkaz. Současně rozhodne o nákladech řízení.

S přihlédnutím k tomu, že jde o závěr, jenž bez dalšího neplyne přímo z textu občanského soudního řádu, shledává Nejvyšší soud nezbytným, aby poučení o popsaném důsledku nečinnosti účastníků směnečného řízení bylo (v souladu s ustanovením § 169 odst. 1 o. s. ř.) obsaženo v písemném vyhotovení usnesení o přerušení směnečného řízení podle § 110 o. s. ř. a nevyhotovuje-li se takové usnesení písemně (v případě, že bylo vyhlášeno při jednání přítomným účastníkům), aby se takového poučení účastníkům dostalo alespoň při vyhlášení usnesení.

Pro úplnost opět zbývá dodat (z podaného výkladu opět plyne), že postup podle § 110 o. s. ř. nemá ve směnečném řízení místo (řízení nesmí být přerušeno) a úvahy o následné aplikaci § 111 odst. 3 o. s. ř. se neprosadí, jde-li o námitky, které mají být odmítnuty podle § 175 odst. 3, o. s. ř. V takovém případě totiž opět nenastal suspenzivní účinek námitek.